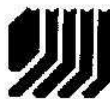

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گیاہان داروی

مؤلف

صاحبہ اسماعیل داروی

نشر اراده

۱۳۹۴

سرشناسه	:	اسماعیلی ارمی، صاحبه، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	گیاهان دارویی / مولف صاحبه اسماعیلی ارمی.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات اراده، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۲ص.
شابک	:	978-600-8140-06-1
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	پزشکی سنتی -- ایران
موضوع	:	پزشکی سنتی -- ایران -- نسخه‌ها و دستورالعمل‌ها
موضوع	:	گیاهان دارویی -- ایران
رده بندی کنگره	:	۱۳۷/۸ الف ۵۵ گ ۹ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	:	۱۰ / ۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۰۰۱۴۸

نام کتاب: گیاهان دارویی

مولف: صاحبه اسماعیلی ارمی

ناشر: نشر اراده

ویراستار: حبیب اله ابراهیمی ارمی

نوبت چاپ و سال چاپ: اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپخانه: نگین تهران

شابک: ۱-۰۶-۸۱۴۰-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران-میدان انقلاب - خ کارگر شمالی - خ فرصت شیرازی - پلاک ۲۰ - واحد ۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۵۹۶۵۲۱

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۵	مقدمه
۷	تاریخچه گیاهان دارویی در ایران
۹	اهمیت و جایگاه اسانس‌های طبیعی
۱۱	تاریخچه استفاده از گیاهان دارویی
۱۳	مهندسی ژنتیک در گیاهان دارویی
۱۴	مزیت‌های گیاهان دارویی برای ایران
۱۶	ضعف در فناوری فیتوآربری و تهیه داروهای گیاهی
۱۸	گیاهان دارویی
۱۸	گیاه جعفری
۲۲	نسخه‌های شفابخش جعفری
۲۸	گیاه خردل سفید
۳۳	خشخاش
۴۰	تیره کاکتاسه (خانواده کاکتوس)
۴۶	خیار
۴۷	کدو تنبل
۵۰	درخت انار
۵۸	نسترن
۶۰	زردآلو
۶۴	توت‌فرنگی
۶۵	گیاه دارویی ترشک
۶۶	گیاه دارویی مریم‌گلی
۶۷	گیاه دارویی سریش

۶۸	گیاه دارویی گل گاو زبان
۶۹	گیاه دارویی جوشیر (جاشیر)
۷۰	گیاه دارویی چای کوهی
۷۰	گیاه دارویی ثعلب
۷۱	گیاه دارویی نعناع
۷۳	گیاه گل پروانه (گل ارغوانی)
۷۴	تفاوت بین دروهای گیاهی و شیمیایی
۷۷	منبع شناسی پسون گیاهان دارویی
۷۷	الف - منابع سنتی
۷۸	ب - منابع معاصر
۷۸	ج - منابع از پایان نامه های تحقیقاتی
۱۱۲	د - منابع انگلیسی

از دیرباز تا کنون، گیاهان دارویی از ارزش و اهمیت خاصی در تأمین بهداشت و سلامتی جوامع هم به لحاظ درمان و هم پیشگیری از بیماریها برخوردار بوده و هستند.

در واقع این بخش از منابع طبیعی قدمتی هم پای بشر داشته و یکی از مهمترین منابع تأمین غذایی و دارویی بشر در طول نسلها بوده اند. از نقطه نظر تاریخی، گیاهان اهمیت فراوانی در طول تاریخ داشته اند و تحقیقات وسیعی برای یافتن فرآورده ها و مواد طبیعی دارویی گیاهی در طول تاریخ انجام شده اما نکته حائز اهمیت اینجاست که تنها کمتر از ۱۰٪ از ۲۵۰۰۰ گونه گیاهی جهان برای بیش از یک عملکرد زیست شناختی، شناسایی و مورد استفاده قرار گرفته اند.

به عبارت دیگر بر اساس آمارهای منتشره توسط سازمان بهداشت جهانی، تنها بین ۳۵ تا ۷۰ هزار گونه گیاه دارویی در طول زمان برای حداقل یک یا چند بار مورد مصرف قرار گرفته است. در حال حاضر، ۲۵٪ از داروهای موجود، منشأ گیاهی دارند و ۱۲٪ داروها نیز از منابع میکروبی ساخته شده اند. پتانسیل تولید داروهای گیاهی در طبیعت بسیار بالاست. برای نمونه گفته می شود ۱۲۵۰۰۰ گونه گیاه دارویی در جنگلهای استوایی جهان یافت میشود. ارزش اقتصادی و تجاری گیاهان دارویی فوق العاده زیاد است. در بعضی آمارها ارزش تجارت جهانی گیاهان دارویی بالغ بر ۴۳ میلیارد دلار در سال برآورد شده و طی آمار منتشره در اینترنت فروش فرآورده های گیاهی در سال ۱۹۹۷ بالغ بر ۲۴/۳ میلیارد دلار آمریکا بوده است. گرایش عمومی جامعه به استفاده از داروها

و درمانهای گیاهی و به طور کلی فرآورده های طبیعی به ویژه در طی سالهای اخیر روبه افزایش بوده و مهمترین علل آن، اثبات اثرات مخرب و جانبی داروهای شیمیایی از یک طرف و ایجاد آلودگی های زیست محیطی که کره زمین را تهدید می کند از سوی دیگر بوده است. بیش از ۶۰٪ مردم آلمان و بلژیک و ۷۴٪ انگلیسی ها تمایل به استفاده از درمانهای طبیعی گیاهی دارند. ضمن اینکه طبق آمار سازمان بهداشت جهانی بالغ بر ۸۰٪ مردم جهان به ویژه در کشورهای در حال توسعه و نواحی فقیر و دور افتاده عمده ترین نیازهای درمانی خود را از گیاهان دارویی تأمین می کنند. از سوی دیگر گیاهان دارویی جزء ذخایر و منابع طبیعی هستند و بسیاری از کشورها کم یا زیاد از یک چنین منبعی برخوردارند که نوع، تعداد و تنوع گونه های گیاهی بر اساس شرایط و موقعیت جغرافیایی هر منطقه متفاوت است. متأسفانه سودآوری های کلان اقتصادی و توجه روز افزون به تجارت جهانی گیاهان دارویی، مشکلات و مسائل ناگواری را برای این منابع به وجود آورده و نسل گونه های گیاهی را با خطر انقراض مواجه ساخته است. چرا که بخش عظیمی از تجارت، مربوط به گونه های گیاهی دارویی است که از طبیعت جمع آوری شده و بعضاً با شیوه های نادرست، نه تنها به انقراض نسل گونه ها می انجامد بلکه تنوع زیستی منطقه و جهان را نیز با خطر نابودی مواجه می سازد. استفاده مطلوب، منطقی و بهینه از این منابع که به لحاظ فناوری بسیار کم هزینه تر و ساده تر از صنایع دارویی شیمیایی است، می تواند ضمن تأمین بخشی از نیازهای عمده بهداشتی و درمانی جامعه از خروج مقادیر متناهی ارز جلوگیری نموده و مانع گسترش وابستگی به بیگانگان شود. بنا بر این با اتخاذ سیاستها و راهکارهای مناسب و مبتنی بر یک شناخت واقع گرایانه از وضعیت موجود این منابع و کاربرد روشهای علمی و صحیح در تمام

ابعاد اعم از کاشت، داشت، برداشت و بهره برداری صنعتی و اقتصادی آن، چه از طبیعت و چه به صورت کشت مکانیزه، میتوان به درکی واقعی و اصولی در خصوص نقش و بازدهی گیاهان دارویی در جوامع رو به رشدی همچون ایران رسید و علاوه بر حفظ و حراست از این سرمایه های ملی به شکوفایی و توسعه پایدار جامعه نیز دست یازید. (مجله الکترونیکی طب سنتی، ۱۳۹۲)

تاریخچه گیاهان دارویی در ایران

تولید و پرورش گیاهان اسانس دار در مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری از سابقه بسیار طولانی برخوردار است. بطوری که داد و ستد مواد خام این گیاهان بیشتر در تمدن های باستانی مصر، یونان و ایران شکل گرفته است.

البته شواهد بدست آمده از کشت گیاهان تقطیر در دره ایندوس پاکستان نشان می دهد که این حرفه از قدمتی چندین هزار ساله برخوردار است. مصریان و ایرانیان باستان اولین مردمانی بودند که به تولید اسانس و عطرهای سنتی از گیاهان پرداختند. به طوری که تولید عطر گل رز را که در بین مسلمانان از ارج و قرب بسیاری برخوردار است به دانشمند ایرانی، بوعلی سینا نسبت می دهند.

اما در مورد تجارت اسانس های گیاهی در مقادیر زیاد، ابتدا یونانیان با جذب تکنولوژی استخراج و فرآوری اسانس توانستند از اعراب پیشی بگیرند. اما در قرن ۱۷ میلادی تحول بزرگی در کشور فرانسه صورت گرفت که اروپا و جهان را در این زمینه تحت تاثیر حرکت خود قرار داد. (وحید یخچی؛ حمیدرضا یخچی؛ منصور دهنورد و ازاده

لونی، ۱۳۸۹، افزایش توسعه اقتصادی محیط زیست با بکارگیری گیاهان دارویی در فضای سبز، همایش ملی انسان، محیط زیست و توسعه پایدار، همدان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان)

این کشور با جمع آوری کارگاه‌های کوچک و جذب افراد متخصص و کارآمد در زمینه فرآوری و استخراج ترکیبات معطر و همچنین به خدمت گرفتن افرادی که از نظر حس بویایی بسیار مشهور بودند، صنعت بزرگی را در شهر گراس پایه‌گذاری کرد و به سرعت خود را در بازار صنعت اسانس در جهان معرفی نمود.

این یکه‌تازی تا قبل از شروع جنگ جهانی دوم و ظهور رقبای دیگر ادامه داشت. اما مشکلی که فرانسه و سایر کشورهای اروپایی با آن مواجه بودند، تامین مواد خام گیاهی بود که به علت شرایط جوی فرانسه مجبور بودند واردکننده محض این مواد از منطقه بالکان، خاورمیانه، شمال آفریقا و اروپای شرقی باشند.

به همین خاطر با شروع فعالیت سایر کشورها نظیر آلمان، انگلستان، آمریکا، تولید اسانس مرکبات در برزیل، صنعت اسانس شمعدانی در الجزایر، فرآوری اسانس گل رز در بلغارستان و غیره، قدرت فرانسه و شهر گراس کاهش یافت. آنها در تولید گیاهانی نظیر اسطوخودوس و ترخون که با شرایط آب و هوایی آن مطابقت داشت محدود گردید این رقابت هم اکنون نیز در بین کشورهای تولیدکننده بسیار شدید است اما کشورهای آسیایی و ایران پیشرفت قابل توجهی در این زمینه نداشته‌اند و هنوز بطور عمده به تجارت گیاهان خشک زراعی یا خودرو می‌پردازند.